

SOCIOLOGIA DE L'EMPRESA

Codi de l'assignatura: 20262

Escola Universitària d'Estudis Empresarials de Sabadell - Universitat Autònoma de Barcelona

Curs: 2006/07 (1er semestre)

Professors: Ramon Alós / Elsa Corominas

Despatx 204

OBJECTIUS:

L'assignatura té per objectiu proporcionar els coneixements sobre l'anàlisi sociològica de l'empresa que seran necessaris per a l'exercici professional del futur diplomad. En concret, es contempla l'empresa com un espai de relacions socials. Relacions socials complexes en les que hi participen i hi contribueixen una pluralitat d'actors: empresaris, directius, comandaments, treballadors, sindicats, així com també l'estat i altres institucions. Aquestes relacions socials fan de l'empresa una organització i una institució social, en la que tenen presència fets transcendents com són l'organització i la divisió del treball, la gestió de personal, les relacions laborals, la comunicació, la cooperació i la conflictivitat, etc. Més específicament, són finalitat de l'assignatura:

- Mostrar els principals conceptes d'ús per la sociologia en l'anàlisi de l'empresa.
- Analitzar les principals transformacions i tendències actuals respecte als processos de reestructuració de l'empresa com organització, així com el marc que condiciona l'actuació de les empreses.
- Conèixer les tendències empresarials actuals respecte a l'organització del treball i la gestió de recursos humans.
- Estudi de les relacions laborals i dels seus actors.
- Adquirir coneixements sobre les principals fonts d'informació al respecte.

AVALUACIÓ:

Per a l'avaluació de l'assignatura, l'alumne es pot acollir a un dels dos procediments següents, que tenen caràcter alternatiu: (a) examen final i (b) avaluació contínua.

- a) Examen final. Consistirà en un examen de tipus tradicional sobre el conjunt dels temes de l'assignatura i la seva bibliografia obligatòria.
- b) Avaluació contínua. Consistirà en 5 proves parcials i 2 exercicis, que es faran a classe:
Les cinc proves parcials valoraran individualment l'aprenentatge assolit per l'alumne dels continguts de cada un dels temes tractats a classe. El conjunt d'aquestes proves suposaran el 90% de la nota final, seguint els següents criteris:
  - a. Assistència habitual a classe.
  - b. Per superar l'avaluació global l'alumne ha de presentar-se a un mínim de quatre proves parcials i aprovar-ne un mínim de tres.
  - c. De les 5 proves, una –aquella a la qual l'alumne no s'hagi pogut presentar o hagi obtingut pitjor nota- serà descartada de l'avaluació global.
  - d. Per obtenir la qualificació d'excel·lent o de matrícula d'honor, l'alumne s'ha de presentar i superar les 5 proves parcials.
  - e. Suspènre l'avaluació continuada en primera convocatòria suposa anar a modalitat d'avaluació final en segona convocatòria.

Durant el curs es faran dos exercicis a classe que puntuaran globalment un 10% de la nota final.

Lectures necessàries per als exercicis a classe

- Chamorro Prieto, S. (2003): *Balance social*. Barcelona: UOC (pp. 7-30).
- Gil Fisa, A. (s.f.): 'Tipos de indicadores para el balance social de la empresa'. *NTP 305*. MTAS
- Apartats sobre flexibilitat laboral de convenis col·lectius.

PROGRAMA:

Tema I: L'ANÀLISI SOCIOLÒGICA DE L'EMPRESA

- Estudi de l'empresa des de la sociologia: el significat de les relacions socials.
- Origen, evolució i tradicions en l'estudi sociològic de l'empresa. Tres autors de referència: Marx, Durkheim i Weber.
- L'empresa com organització i institució social.
- Empresa i entorn: de sistema tancat a la responsabilitat social de l'empresa.

Bibliografia obligatòria

- Santos Ortega, A.; Poveda Rosa, M. (2001): *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanch (pp. 40-49).
- Infestas Gil, A. (2001): *Sociología de la empresa*. Salamanca: Amarú (pp. 21-28, 45-51, 105-110, 118-124 i 131-135).

Bibliografia complementària

- Domínguez *et al.* (2003): *Sociología de l'empresa*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- García Marzá, D. (2003): 'Auditoría ética: un instrumento para el diálogo empresarial', a *Sistema*, 174.
- Garmendia, J.A.; Parra, F. (1993): *Sociología Industrial y de los Recursos Humanos*. Madrid: Taurus (pp. 86-89 i 95-108).
- Juan Albalade, J. (2004): *La empresa desde una perspectiva sociológica*. Madrid: Pirámide.
- López Pintor, R. (1995): *Sociología industrial*. Madrid: Alianza Universidad (cap. 1).
- Lucas Marín, A. (1992, 5 ed.): *Sociología de la empresa*. Madrid: Ibérico Europea de Ediciones.

Tema II: LA DIVISIÓ DEL TREBALL: UN PROCÉS HISTÒRIC EN L'ORGANITZACIÓ DE L'EMPRESA I DEL TREBALL

- Revolució industrial i divisió del treball. De la destrucció de l'ofici a l'especialització i la parcel·lació de tasques.
- Paternalisme, organització científica del treball (OCT) i organització burocràtica.
- Producció i consum en massa en el fordisme.
- Pacte social de postguerra: norma social d'ocupació i mercats interns de treball en el sistema de regulació fordista. L'aportació keynesiana amb l'Estat del Benestar.

Bibliografia obligatòria

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide (cap. 1 pp. 13-24; caps. 3.1 a 3.4 pp. 113-137).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 493-498).

Bibliografia complementària

- Babiano, J. (1995): *Emigrantes, cronómetros y huelgas*. Madrid: Siglo XXI (cap. 4).
- Bonazzi, G. (1994): *Història del pensament organitzatiu*. Vic: Eumo (cap. I.1 i II.7).
- Coriat, B. (1983): *El taller y el cronómetro*. Madrid: Siglo XXI.
- Marglin, S. (1977): 'Orígenes y funciones de la parcelización del trabajo. ¿Para qué sirven los patronos?', a A. Gorz, *Crítica de la división del trabajo*. Barcelona: Laia.
- Ritzer, G. (1996): *La McDonalització de la societat*. Barcelona: Laia.
- Santos Ortega, A.; Poveda Rosa, M. (2001): *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanch (cap. II.2 i V.1).
- Taylor, F.(1970): *Management científico*. Barcelona: Oikos Tau.

Tema III: REORGANITZACIÓ DE LA PRODUCCIÓ I TENDÈNCIES ACTUALS EN LES ESTRATÈGIES EMPRESARIALS

- Crisi del sistema taylorista-fordista? Les rigideses del model fordista en el context actual.
- Estratègies empresarials davant la globalització i les tecnologies de la informació i comunicació (TIC). Mecanismes d'obtenció de flexibilitat: flexibilitat en l'ús de la mà d'obra i flexibilitat en el sistema productiu.
- Nous mètodes de producció. Redescobriments de la petita empresa: especialització flexible i districtes industrials. Descentralització productiva i estratègies de xarxa. El model de producció lleugera o toyotisme.

Bibliografia obligatòria

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide (caps. 3.5 a 3.7 pp. 137-153).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 387-403).

Bibliografia complementària

- Castillo, J.J. (1991): 'Reestructuración productiva y organización del trabajo', a F. Miguélez i C. Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Coriat, B. (1993): *Pensar al revés: Trabajo y organización en la empresa japonesa*. Madrid: Siglo XXI.
- Harrison, B. (1997): *La empresa que viene*. Barcelona: Paidós (caps. 1, 6 i 9).
- Klein, N (2001): *No logo. El poder de las marcas*. Barcelona: Paidós (cap. 9, pp. 237-276).
- Köhler, H.D. (2000-01): 'La máquina que cambió el mundo cumplió diez años. El debate sobre la producción ligera', a *Sociología del Trabajo*, 41. Madrid: Siglo XXI.
- Martín Artiles, A. (1995): *Flexibilidad y relaciones laborales*. Madrid: CES.
- Ritzer, G. (1996): *La macdonalización de la sociedad*. Barcelona: Ariel (cap. 1, pp. 15-33; cap. 8, pp. 182-195).
- Santos Ortega, A.; Poveda Rosa, M. (2001): *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanch (caps. II.4 i V.2).
- Sengenberger, W.; Pyke, F. (1993): 'Distritos industriales y regeneración económica local: cuestiones de investigación y política', a F. Pyke y W. Sengenberger (comps.), *Los distritos industriales y las pequeñas empresas*, vol. III. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Sennett, R. (2000): *La corrosión del carácter*. Barcelona: Anagrama (cap. 1).

Tema IV: LA GESTIÓ DE LA MÀ D'OBRA. DEL MODEL MECÀNIC AL MODEL ORGÀNIC?

- Reaccions a l'OCT. L'escola de relacions humanes: els grups informals; aportacions dels autors motivacionistes (McGregor i Herzberg)
- Les teories sobre gestió de recursos humans: la implicació de l'individu a l'empresa.
- L'enfocament socio-tècnic: Institut Tavistock i la democràcia industrial.
- Treball en equip i participació dels treballadors a l'empresa. Recapitulació de teories i experiències.

Bibliografia obligatòria

- Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*. Madrid: Pirámide (cap. 5.3 pp. 338-343).
- Infestas Gil, A. (2001): *Sociología de la empresa*. Salamanca: Amarú (pp. 156-164).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 403-411).

Bibliografia complementària

- Bonazzi, G. (1994): *Història del pensament organitzatiu*. Vic: Eumo.
- Castillo, J.J. (comp., 1988): *Las nuevas formas de organización del trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Lahera, A. (2004): *La participación de los trabajadores en la democracia industrial*. Madrid: Catarata.
- Martín, A. (1999): 'Organización del trabajo y nuevas formas de gestión laboral', a F. Miguélez y C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Ordóñez, M. (coord., 1996): *Modelos y Experiencias Innovadoras en la Gestión de los Recursos Humanos*. Barcelona: AEDIPE-Gestión 2.000.
- Prieto, C. (1991): 'Las prácticas empresariales de gestión de la fuerza de trabajo', a Miguélez i Prieto (dirs.), *Las relaciones laborales en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Rojot, J.; P. Tergeist (1995): 'Visión de conjunto: tendencias de las relaciones industriales, flexibilidad del mercado de trabajo interior y organización del trabajo', a OCDE, *Nuevas orientaciones en la organización del trabajo. La dinámica de las relaciones industriales*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Trist, E. (1988): 'La evolución de los sistemas sociotécnicos', a J.J. Castillo (comp.), *Las nuevas formas de organización del trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.

Tema V: LES RELACIONS LABORALS: CONCEPTES BÀSICS

- Significat de relacions laborals i principals perspectives d'estudi: teories del consens i teories del conflicte.
- Els actors socials a les relacions laborals: estat, organitzacions sindicals i organitzacions empresarials.
- La negociació laboral: conflicte, negociació col·lectiva i concertació social.
- La configuració del actual marc de relacions laborals a Espanya.
- Les dimensions de la negociació col·lectiva i els sistemes de relacions laborals. Principals models comparats.
- La negociació col·lectiva a Espanya: estructura, continguts i tendències. Estratègies dels actors davant la negociació col·lectiva.
- Tendències actuals en les relacions laborals.

Bibliografía obligatòria

- Jódar, P. (2000): 'Relaciones laborales', a F.G. Benavides *et al.*, *Salud laboral: conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson (pp. 97-115).
- Köhler, H-D.; Martín Artiles, A. (2005): *Manual de sociología del trabajo y de las relaciones laborales*. Madrid: Delta (pp. 458-462, 474-476, 481-484 i 549-550).
- Martín Artiles, A. (2003): 'Actores y modelos de relaciones laborales', a J.M. Blanch (coord.), *Teoría de las relaciones laborales. Desafíos*. Barcelona: UOC (pp. 207-211, 215-218, 226-229 i 239).

Bibliografía complementària

- Alós Moner, R.; Martín Artiles, A. (2002): *Teoría del conflicto i negociació laboral*. Barcelona: UOC (pp. 24-28 i 37-62).
- Aguar, M.J.; Casademunt, A.; Molins, J.M. (1999), 'Las organizaciones empresariales en la etapa de la consolidación democrática (1986-1997). Unión Europea, desconcertación y diálogo social', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 53-78).
- Baylos, A. (1999): 'La intervención normativa del estado en las relaciones laborales colectivas', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 239-258).
- Cachón, L.; Palacio, J.I. (1999): 'Política de empleo desde el ingreso en la UE', a Miguélez y Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Consejo Económico y Social (2005): *Economía, trabajo y sociedad. Memoria 2004*. Madrid: CES (cap. II.3 pp. 299-375).
- Dunlop, J.T. (1978): *Sistemas de relaciones industriales*. Barcelona: Península.
- Edwards, P.K. (1990): *El conflicto en el trabajo: un análisis materialista de las relaciones laborales en la empresa*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S.
- Hyman, R. (1981): *Relaciones industriales. Una introducción marxista*. Madrid: Blume (pp. 19-42).
- Köhler, H.D. (1999): 'Las relaciones laborales españolas en el marco europeo', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Lope, A.; Alós, R. (1999): 'La acción sindical en la empresa. Entre el desconcierto y la reacción', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI.
- Martín Artiles, A. (2002): *Teoría clàssica de les relacions laborals*. Barcelona: UOC (pp. 30-39 i 43-51).
- Miguélez, F.; Prieto, C. (1999): 'Introducción: de las relaciones laborales a las relaciones de empleo: una nueva realidad social, un nuevo marco analítico', a F. Miguélez i C. Prieto (dirs.), *Las relaciones empleo en España*. Madrid: Siglo XXI. (pp. XIII-XXVI).
- Miguélez, F.; Rebollo, O. (1999): 'Negociación colectiva en los noventa', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 325-346).
- Miguélez, F. (1999): 'Presente y futuro del sindicalismo en España', a F. Miguélez i C. Prieto (coords.), *Las relaciones de empleo en España*. Madrid: Siglo XXI (pp. 191-212).
- Windmuller, J.P. (1989): *Nueva consideración de la negociación colectiva en los países industrializados*. Madrid: Ministerio de Trabajo y S.S. (pp. 15-73).